

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

Vybrané aspekty reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky
Bakalárska práca

Študijný program:	Manažment podniku
Študijný odbor:	Ekonomika a manažment podniku
Školiace pracovisko:	Katedra ekonomiky a manažmentu
Školiteľ:	Doc. Ing. Artan Qineti, PhD

Nitra 2010

Ivan Vykoukal

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Podpísaný Ivan Vykoukal vyhlasujem, že som bakalársku prácu na tému “Vybrané aspekty reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky“ vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak hore uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 12. mája 2010

ABSTRAKT

Bakalárska práca sa venuje analýze Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. V teoretickej časti sú spracované komplexné informácie o Spoločnej poľnohospodárskej politike, vznik, vývoj, ciele, základné priority, východiská vo vzťahu k hospodárskej politike ako aj jej ekonomické a finančné nástroje. Analyzujú sa hlavné vývojové míľniky, najmä MacSharryho reforma (1992) a reforma komisára Hansa Fischlera (1993). Osobitný priestor sa venuje Agende 2000 – akčnému programu EÚ pre obdobie začiatku 21. storočia. Vlastná práca popisuje jednotlivé reformy SPP od jej vzniku až po súčasnosť s cieľom poukázať na vplyv SPP na ekonomiku Slovenska, osobitne agrárneho sektora. Hodnotia sa jej negatívne aj pozitívne vplyvy. Vývoj slovenského poľnohospodárstva pred vstupom do EÚ možno ohraničiť niekoľkými časovými úsekmi. Obdobie 1990-1993 znamenalo fázu reštrikcie, po roku 1994 nastúpila fáza rastu, v období rokov 1997, resp. v roku 1998 začala fáza útlmu (stagnácie), ktorá trvala s malými tendenčnými výkyvmi až do roku 2004, keď Slovensko vstúpilo do EÚ. V danom roku po vstupe do EÚ sa dosiahol najvyšší výsledok hospodárenia od roku 1990. Rok 2005 bol pre prvovýrobcov rokom vkladov t. j. fázou rozvoja a je charakteristický zásadnou politikou rozvoja vidieka, kedy bol schválený Plán rozvoja vidieka. Rok 2006 bol pre slovenské poľnohospodárstvo rokom priemerným a napriek tomu vykázalo zisk. Bez podporných prostriedkov by však bolo agropodnikanie vysoko stratové. Nové členské štáty majú však možnosť poskytovať farmárom doplnkové národné priame platby (Complementary National Direct Payments - CNDP) zo štátneho rozpočtu, dosahujúci 30% úrovne EÚ. To znamená, že farmári mohli v roku 2004 dostať až 55% z úplnej úrovne podpory EÚ, 60% v roku 2005, atď. Národné doplatky klesajú na 20% v roku 2011 a 10% v roku 2012, keď príspevok EÚ dosiahne 80%, resp. 90%.

Kľúčové slová: ekonomika poľnohospodárstva, Spoločná poľnohospodárska politika, Európska únia, reformy, Slovenská republika

ABSTRACT

Bachelor thesis is oriented to analysis of the European Union Common Agriculture Policy (CAP). The theoretical part of work contains information about the CAP, its origin, development, aims, basic priorities, relations to economic policy and economic and financial tools. The main development milestones as the MacSharry reforms (1992) and Hans Fischler reforms (1993) are analysed. Special attention is paid to the Agenda 2000 – action plan of the European Union for the beginning of the 21st century. In the thesis CAP reforms are described, from the time of origin to present, from the Slovak economics, especially agriculture economics, point of view. Both, negative and positive influences of CAP to the Slovak agriculture are evaluated. Development of the Slovak agriculture before the Slovak Republic EU membership can be bordered into some periods. Period from 1990 to 1993 can be characterized as a restriction phase, after 1994 the phase of development (increase) started, in 1997 and 1998 stagnation phase started and it lasted till 2004 when the Slovak Republic joined the EU. In the year after the admission the best economic results since 1990 has been achieved. The year 2005 can be characterized as the year of deposits (inputs). i.e. the phase of development. In this year the Countryside Development Plan has been approved in the Slovak Republic. The year 2006 was from the Slovak agriculture point of view average one, but profit has been achieved. Nevertheless, without supporting agribusiness would be in lost. New member countries have possibility to provide farmers with Complementary National Direct Payments (CNDP) at 30% EU level. It means, that farmers could obtain in 2004 55% EU support, in 2005 60%, etc. National payments will decrease 20% in 2011 and 10% in 2012, when the EU submissions will reach 80%, resp. 90%.

Keywords: agricultural economics, Common Agricultural Policy, European Union, reforms. Slovak Republic

Obsah

1 PREHLAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY.....	9
1.1 Hospodárska politika štátu.....	9
1.2 Vymedzenie pojmu Spoločná poľnohospodárska politika.....	10
1.2.1 Ciele SPP.....	11
1.2.2 Základné priority SPP.....	12
1.2.3 Ekonomické a finančné nástroje SPP.....	12
1.3 Reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky.....	13
1.3.1 MacSharryho reforma	14
1.3.2 Agenda 2000	15
1.3.3 Fischlerova reforma	16
1.3.4 Reforma CAP z júna 2003	18
1.4 Financovanie SPP	21
2 CIEĽ PRÁCE	23
3 METODIKA PRÁCA A MATERIÁLY	24
4 VPLYV SPOLOČNEJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE NA EKONOMIKU SLOVENSKA	25
4.1 Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únie od histórie k súčasnosti.....	25
4.2 Vývoj slovenského agrárneho sektora v priebehu reformného procesu po vstupe SR do Európskej únie	32
4.2.1 Jednotná platba na plochu (SAPS)	33
4.2.2 Štátna pomoc	35
4.2.3 Program rozvoja vidieka 2007-2013	37
4.3 Pravidlá EÚ v stanovení cien	40
4.3.1 Export a import s tretími krajinami	41
ZÁVER	43
POUŽITÁ LITERATÚRA	45

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

CAP	Common Agricultural Policy
CNDP	Complementary National Direct Payments (doplnkové vnútroštátne priame platby)
EAFRD	Agricultural Fund for Rural Development (poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka)
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund (Európsky poľnohospodársky garančný fond)
EFOPG	Európsky fond orientácie a poľnohospodárskej garancie
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
ES	Európske spoločenstvo
EÚ	Európska únia
GAEC	Good Agricultural and Environmental Conditions (dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky)
GATT	Agreement on Tariffs and Trade (Dohoda o clách a obchode)
HDP	Hrubý domáci produkt
LFA	Less favoured areas (znevýhodnené oblasti)
LPIS	System identifikácie pôdnych dielov
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PRV	Plán rozvoja vidieka
SAPS	System jednotnej platby na plochu
SOT	Spoločná organizácia trhu
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika
WTO	Svetová obchodná organizácia

ÚVOD

Spoločná poľnohospodárska politika je jednou z najstarších politík celej Európskej Únie. Bola založená Rímskou zmluvou čl. 39 z roku 1957 a funguje od roku 1962. Spoločná poľnohospodárska politika je jednou zo základných politík Európskych spoločenstiev od roku 1958. Súčasná diskusia okolo postavenia tejto politiky sa čiastočne odvíjajú od faktu, že vznikala za celkom špecifických okolností. Po druhej svetovej vojne neboli štáty schopné zabezpečiť vlastnú poľnohospodársku produkciu a bolo nutné nastaviť účinný mechanizmus pre kontrolu a zabezpečenia dodávky potravín. K tomu mala primárne slúžiť aj poľnohospodárska politika v rámci Spoločenstva. Po jej nespochybniteľných úspechoch v začiatkoch eurointegrácie sa stala na konci minulého storočia v mnohých krajinách symbolom neefektivity a dôvodom mnohých sporov, najmä kvôli jej financovaniu. Vyplácanie dotácií dáva poľnohospodárom v členských krajinách záruku minimálnych cien a chráni ich pred konkurenciou zo zahraničia. Aj preto tretie krajiny ju podrobujú ostrej kritike, lebo pomáha budovať „európsku pevnosť“. Vyčíta sa jej, že spôsobuje aj nadmerne vysoké ceny agroproduktov. Aj napriek krízam a kritikám zostáva prioritou politiky EÚ. K spoločnej organizácii poľnohospodárskych trhov sú k dispozícii viaceré nástroje. Skladajú sa z dvoch pilierov. Prvý pilier obsahuje trhové mechanizmy, príspevky k príjmu a priame platby. Tieto nástroje existujú od začiatku SPP. Druhý pilier vznikol s Agendou 2000 a s reformou z roku 2003 a obsahuje intenzívnu podporu vidieku. Slovenská poľnohospodárska politika je financovaná Európskym záručným fondom pre poľnohospodárstvo Európskym poľnohospodárskym fondom pre rozvoj vidieka. V súčasnosti predstavujú výdavky Spoločenstva na SPP okolo 45% kým v minulosti to bolo až 75%.

Reformy v poľnohospodárstve je jedna z najkontroverznejších a najdiskutovanejších oblastí európskej politiky. Ani jeden z doterajších pokusov o reformu nebol dostatočne razantný. Napriek tomu že SPP prešla mnohými reformami stále zabezpečuje na základe nástrojov podpory okolo 30% hrubých príjmov farmárov v Európskej únii. Reformovať SPP bolo a je náročné predovšetkým kvôli záujmovým skupinám farmárov, ktorým vyhovoval spôsob dotácií odvádzaných od výšky produkcie. Externé tlaky v 90. rokoch minulého storočia v podobe pravidiel WTO, rozšírením Únie a neudržateľnosti dnešnej podoby SPP pre budúce

obdobie prinútili Európu podniknúť zásadné kroky v agrosektore. Po vstupe Slovenskej republiky do EÚ v roku 2004 bolo poľnohospodárstvo ovplyvnené externými aj internými faktormi. Slovenská republika splnila podmienky pre prijatie SPP Európskej únie, následkom ktorých bolo vytvorenie Integrovaného administratívneho a kontrolného systému, Poľnohospodárskej platobnej agentúry a Plán rozvoja vidieka čím získala možnosť aplikácie podpôr z Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu. V konečnom dôsledku si Slovenská ekonomika zvýšila svoj rast a priblížila sa k priemeru EÚ 27. Po vstupe Slovenska do EÚ sme sa stali súčasťou niektorých nových systémov ako napr. SAPS (systém jednotnej platby na plochu), LPIS (systém identifikácie pôdnych dielov), GAEC (systém ochrany pôdy pred rôznymi vplyvmi). Pre podporu vidieka sa Slovensko stalo členom programu pre rozvoj poľnohospodárstva a vidieka SAPARD.

V súčasnosti prebieha nie len v poľnohospodárstve ale aj v iných odvetviach na celom svete hospodárska kríza tak že ekonomické výsledky vyvolávajú kritickú situáciu.

1 PREHLAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

1.1 Hospodárska politika štátu

Hospodárska politika v širšom zmysle slova je súhrnom aktivít štátu v oblasti hospodárstva. Štátne zásahy do hospodárstva sa obvykle členia do dvoch hlavných skupín. Prvá skupina sa realizuje na základe štátnych investícií a druhá skupina je tvorená sústavou foriem a nástrojmi hospodárskej politiky, pomocou ktorých sa štát usiluje udržať makroekonomickú stabilitu a usmerňovať vývoj súkromného sektoru. Agrárna a výživová politika tvorí významnú súčasť hospodárskej politiky vo všetkých krajinách s vyspelou ekonomikou. Aj keď poľnohospodárstvo nie je tak výrazným nositeľom ekonomického rastu ako priemysel, posilnenie ich vzájomných väzieb môže prispieť k jeho vyššej rastovej dynamike. Vzájomný súlad umožňuje rast oboch úsekov. Poľnohospodárstvo popritom zohráva významnú úlohu pri plnení sociálno - ekonomických cieľov. Poľnohospodárska výroba zaznamenala aj v rokoch 1945 až 1989 mnohé úspechy.

Výrazná podpora poľnohospodárstva a potravinárstva najmä prostredníctvom dotačnej a daňovej politiky umožnili dosiahnuť sebestačnosť vo výrobe poľnohospodárskych produktov mierneho pásma pri vysokom štandarde spotreby potravín na jedného obyvateľa. Hektárové úrody a úžitkovosť hospodárskych zvierat bola porovnateľná s výsledkami krajín hospodáriacich v podobných prírodných podmienkach napr. s Rakúskom. Vysoký štandard v rámci národného hospodárstva dosahovalo tiež spoločenské uznanie práce poľnohospodárov, ktoré im zabezpečovalo príjem nad úrovňou priemeru národného hospodárstva.

Po novembri 1989 sa poľnohospodárstvo stáva objektom hry politických síl. Ako v minulosti i teraz, došlo k zámene prostriedku za cieľ. Ak v povojnovom období bolo poľnohospodárstvo vedené pod heslom: pôda patrí tým, čo na nej pracujú, a po roku 1948 sa stalo cieľom socialistické vlastníctvo, po roku 1989 mnohí pokladajú za cieľ poľnohospodárstva vlastníctvo súkromné. Uplatnenie trhového systému bolo podmienené procesom privatizácie a reprivatizácie a liberalizáciou cien. Privatizácia je jednou zo základných podmienok adaptácie na trhovú ekonomiku. Vývoj slovenského poľnohospodárstva po roku 1989 zaznamenal dve rozhodujúce etapy a to etapa reformného procesu, ktorá vyústila do predvstupového obdobia vstupu do EÚ a druhá rozhodujúca etapa

nastala a je charakteristická pre obdobie vstupu SR do EÚ od 1.5.2004. Podľa úspešnosti slovenského poľnohospodárstva je možné definovať a zdôrazniť obdobie 1990-1993, kde sa realizovala fáza reštrikcie, po roku 1994 nastúpila fáza rastu, na to v období rokov 1997 resp. v roku 1998 začala fáza útlmu (stagnácie), ktorá trvala s malými tendenčnými výkyvmi až do roku 2004. V danom roku po vstupe do EÚ sa dosiahol najvyšší výsledok hospodárenia od roku 1990. Rok 2005 bol pre prvovýrobcov rokom vkladov t.j. fázou rozvoja a je charakteristický zásadnou politikou rozvoja vidieka, kedy bol schválený Plán rozvoja vidieka, ktorý bol oponovaný za účasti 43 mimovládnych organizácií a združení z toho jediná poľnohospodársky orientovaná inštitúcia bola Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora. Rok 2006 bol pre slovenské poľnohospodárstvo rokom priemerným a napriek tomu vykázalo zisk. Bez podporných prostriedkov by bolo agropodnikanie vysoko stratové.

1.2. Vymedzenie pojmu Spoločná poľnohospodárska politika

Spoločná poľnohospodárska politika (Common Agricultural Policy) bola založená v marci 1957 Rímskou zmluvou Európskeho hospodárskeho spoločenstva. Predstavuje jeden zo základných, ale zároveň aj najkomplikovanejších i najnákladnejších programov Európskej únie. Spoločná poľnohospodárska politika formuje už viac ako 35 rokov každodenné životné prostredie miliónov európskych poľnohospodárov a spotrebiteľov. V priebehu rokov sa nutne vyvíjala a reformovala. Umožnila európskemu poľnohospodárstvu, aby sa udržalo predovšetkým v ťažších oblastiach, aby sa rozvíjalo a aby bolo produktívnejšie. Spoločná poľnohospodárska politika si stanovila za prvoradý cieľ zachovať určitú úroveň poľnohospodárstva, zaistiť dobrú životnú úroveň pre pracovníkov agrosektora, stabilizovať poľnohospodárske trhy, zaručiť dostatok potravín za prijateľnú cenu pre spotrebiteľov a primeraný príjem poľnohospodárov. Hlavné míľniky v Spoločnej poľnohospodárskej politike

1962 – začiatok fungovania SPP

1968 – Mansholtov plán

1992 – MacSharryho reforma

1997 – Agenda 2000

1993 – začiatok reformy SPP za komisára Hansa Fischlera

2005 – Európska rada sa rozhodla , že v roku 2008 prejde generálnou kontrolou ("health-check") a nastane revízia rozpočtu EU ohľadom na reformu SPP

1.2.1 Ciele SPP

Podľa Horvátha (2004) Rímska zmluva z marca 1957, ktorá vytvorila Európske hospodárske spoločenstvo, predpokladá podľa čl. 39 realizáciu spoločnej poľnohospodárskej politiky s týmito hlavnými cieľmi:

- zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva
- zaistiť slušnú životnú úroveň pre poľnohospodárske obyvateľstvo
- stabilizovať trhy
- garantovať pravidelné dodávky
- zaručiť potravinovú istotu za rozumné ceny pre spotrebiteľov

Ako tvrdí Pokrivčák (2004) podľa Rímskej zmluvy sa hlavné ciele majú dosiahnuť spoločnou organizáciou pričom detaily už v zmluve uvedené nie sú. Tie sa po prvýkrát dohodli v Rade v roku 1962 pre obilniny, kedy sa založila Spoločná organizácia trhu (SOT) pre obilniny. Tá sa neskôr stala vzorom pre ostatné komodity.

Spoločná organizácia trhu pozostávala z:

- cieľovej ceny – neskôr stráca na praktickom význame,
- intervenčnej ceny – po dosiahnutí tejto ceny dosahujú intervenčné agentúry a svojimi nákupmi nedovolia, aby ceny poklesli pod úroveň intervenčnej ceny,
- prahovej ceny – je to minimálna dovozná cena a variabilné dovozné clá yabránia poklesu cien importovaných komodít pod jej úroveň,
- exportných dotácií – s ich pomocou sa prebytky na domácom trhu môžu exportovať mimo Európske spoločenstva,
- ciele dotácií vzťahujúcich sa na poľnohospodárske komponenty spracovaných výrobkov,
- finančnej solidarity - tá sa týkala financovania SOT.

Ako hovorí Ammitzbellová Treumerová (2005), na to aby bolo možné dosiahnuť ciele spoločnej poľnohospodárskej politiky, musia sa zakladať spoločné trhové organizácie pre poľnohospodárske výrobky, ktoré môžu mať v závislosti od typu výrobku jednu z týchto foriem:

- spoločné pravidlá súťaže,
- povinnú koordináciu rôznych národných trhových organizácií,
- európsku trhovú organizáciu.

Záhradník, P. (2003) píše, že princípy spoločného poľnohospodárskeho trhu formuloval v 60- tých rokoch prvý poľnohospodársky komisár EK Sicco Mansholt. Cielom týchto princípov bola v prvom rade potravinová bezpečnosť krajín ES, zvýšenie vlastnej produkcie a obmedzenie závislosti na dovoze potravín. Už na začiatku sa v CAP prejavovali iste nedostatky, ktoré po prvý krát viedli k potrebe reformy. Príliš vysoké výkupné ceny a inštitucionálne zmätky usporiadania EHS viedli k vzniku trvalého napätia medzi príjmami a výdavkami, čo si vyžiadalo potrebu rozsiahlych dodatočných zdrojov plynúcich z verejných fondov. Riziko nedostatku sa vplyvom týchto injekcií umelo premenilo na problém nadbytku.

1.2.2 Základné priority SPP

Ako uvádza Fekete (2006) zásady Spoločnej agrárnej politiky sa nezakodifikovali do legislatívy Spoločenstva, ale sa postupne vykryštalizovali v uplatňovaní tejto politiky.

Neskôr sa vyšpecifikovali tri hlavné priority SPP:

1. Jedinečnosť trhov - zahŕňa neobmedzovanú výmenu agroproduktov medzi zúčastnenými, zrušenie ciel, ustanovenie jednotných colných taríf na vonkajších hraniciach i spoločné ceny,
2. Dôraz spoločenstva - dávanie priority poľnohospodárskej výrobe vo vnútri zoskupenia, zavedenie opatrení proti dovozom lacnejších agroproduktov z tretích krajín a uľahčenie vývozu subjektom spoločenstva,
3. Finančná solidarita - hradenie výdavkov SPP zo spoločného rozpočtu a založenie Európskeho fondu orientácie a poľnohospodárskej garancie (EFOPG).

1.2.3 Ekonomické a finančné nástroje SPP

Najvýznamnejšími ekonomickými a finančnými nástrojmi SPP sú:

- priame dotácie výrobcom alebo spracovateľom – od roku 1992 pod vplyvom MacSharryho reformy SPP dochádza k vyplácaniu tzv. kompenzačných platieb.
- exportné dotácie – tieto dotácie sú potrebné k dosiahnutiu rentability exportu pre vývozcu agropotravinárskych komodít.

- cieľové a intervenčné ceny – cieľové ceny sa stanovili pre jednotlivé produkty, ktoré slúžia ako základňa pri cenových kalkuláciách, intervenčné ceny sú ceny za ktoré vykupujú intervenčné agentúry produkciu, ide o prahové ceny.
- ochrana na spoločných hraniciach – do roku 1995 existovali pre väčšinu komodít prahové ceny, EÚ k 1.7.1995 odstránila prahové ceny a premenila variabilné clá na tarify ktoré sú progresívne znižované.
- rôzne účelovo určené prostriedky.
- štrukturálne fondy – sú najdôležitejšími nástrojmi v oblasti odstránenia prekážok hospodárskeho vývoja, ktoré majú štrukturálny charakter (Bandlerová et al., 2003, s. 3-4).

1.3 Reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky

Prvé reformné kroky boli naštartované v polovici 80. rokov 20. storočia. V tomto období sa zaviedli dva hlavné nástroje, a to tzv. produkčné kvóty a záručné prahy. Kvóta bola definovaná ako nástroj obmedzujúci výrobu smerom k väčšiemu súladu ponuky s dopytom. Prvýkrát sa termín maximálne garantované množstvo objavil v súvislosti so stanovením záručného prahu. Snahou bolo usmerniť poľnohospodárov k požadovanej produkcii a zabrániť jej prekročovaniu.

Prvá ucelená reforma poľnohospodárskej politiky prebiehala v prvej polovici deväťdesiatych rokov, známa i ako MacSharryho reforma (z roku 1992). Pokusy o zvrátenie nepriaznivého stavu vo výrobe v 80. rokoch nevedli k odstráneniu nadproduktie a považovali sa za nedostatočné. Túto reformu charakterizovali dve hlavné skutočnosti. Stanovenie nízkych cien strategických poľnohospodárskych produktov a následná kompenzácia dopadov zníženia cien na príjmy poľnohospodárov pomocou mechanizmu priamych platieb. Reforma sa okrem iného začala zaoberať ekologickými aspektmi a snahami zabrániť vysídľovanie vidieckych oblastí (Obedová, 2009).

Ďalšia rozsiahla reforma pod názvom „Agenda 2000“ z roku 1999 nasmerovala politiku k vytvoreniu udržateľného stavu poľnohospodárstva so zameraním na ekonomický rozvoj vidieka. V rámci regulácie produkcie a zabráneniu jej opätovnému hromadeniu do zásob sa v nasledujúcich rokoch pokračovalo v reforme oddeľovania podpory od produkcie. Ide o tzv. decoupling, teda o postupné oddelenie od produkcie. Reforma považovala za nutné

vytvoriť voľný priestor pre farmárov tak, aby produkovali také množstvo produkcie, aké trh aktuálne vyžaduje. V roku 2003 bola vyhodnotená „Agenda 2000“ a navrhnutá jej ďalšia revízia. Nová reforma rozpracováva detailnejšie základy MacSharryho reformy a zvykne byť označovaná Fischlerovou reformou, podľa vtedajšieho európskeho komisára Hanza Fischlera. Táto reforma obsahovala na rozdiel od predchádzajúcich reforiem niekoľko podstatných úprav. Ohlasy členských štátov ohľadne reformy boli protichodné, krajiny počítali s pokračovaním reformy z roku 1999. Podstatným znakom reformy bolo oddelenie platieb od produkcie (Decoupling), čo znamenalo zavedenie jednotných platieb na farmu (Single Payment Scheme), ktorá zahrnula platby ako pre rastlinnú, tak pre živočíšnu výrobu (Ahner, 2003).

Taktiež bolo potrebné zohľadniť závery Göteborgského summitu, ktorý požadoval zohľadnenie pôsobenia SAP na životné prostredie a na udržateľný hospodársky rozvoj. Multifunkčné poľnohospodárstvo sa stáva podstatnou zásadou reformných krokov. Okrem toho, reforma počíta aj s prísnejším uplatňovaním štandardov týkajúcich sa potravinovej bezpečnosti, ochrany životného prostredia, zdravia zvierat a vhodného zaobchádzania s nimi, ako aj bezpečnosti pri práci. Z tejto myšlienky sa rozvinula zásada známa ako krížová zhoda (Cross compliance) na základe ktorej môžu priame platby dostať len farmári ktorí splnili podmienky stanovené v normách. To je aj jeden z dôvodov posilňovania agendy rozvoja vidieka.

1.3.1 MacSharryho reforma

Podľa Mlynárčikovej (1999) ďalší návrh reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky predložila komisia v roku 1991. Reformný program bol ministrami ES schválený 21. mája 1992 na základe odporúčaní Komiséra ES pre poľnohospodárstvo Raya MacSharryho a jeho jadrom bolo zníženie cenovej podpory. Na základe týchto opatrení sa znížili intervenčné ceny pre všetky obilniny (pšenica, jačmeň, ovos a raž) o 36 % v priebehu trojročného prechodného obdobia (1993 – 1995). Farmári boli odškodnení za pokles vo výnosoch rozsiahlymi kompenzáciami. Ďalej boli obmedzené územia na pestovanie obilia a zavedené neobrábanie 15 % pôdy (známe ako Set aside). Vďaka týmto krokom došlo k výraznému poklesu ceny obilnín.

poločná poľnohospodárska politika a jej reforma bola v tomto období ovplyvnená aj prebiehajúcimi rokovaniami v rámci Uruguajského kola GATT. Spoločenstvo bolo vystavené tlaku Spojených štátov ktoré požadovali zásadné zmeny v spoločnej poľnohospodárskej politike, ako súčasť výsledkov multilaterálneho kola obchodných rokovaní. Výsledkom bola najmä dohoda z Blair House, ktorú uzavreli obe strany 19. novembra 1992. Jej výsledky potvrdené v Záverečnom akte Uruguajského kola GATT boli nasledovné:

- 36 % redukcia v hodnote exportných subvencií v priebehu 6 rokov,
- 21 % redukcia hodnoty subvencovaných exportov v priebehu 6 rokov,
- 20 % redukcia domácej podpory,
- dohoda, že niektoré priame platby v rámci CAP budú vyňaté z týchto pravidiel, a nebudú považované za rozporné s GATT na obdobie 8 rokov (tzv. Zmierovacia doložka),
- dohoda o konzultáciách či niektoré exporty americký ingrediencií do Európy v rokoch 1986-90 prekročili priemer a tak sťažili implementáciu reformy CAP (Mlynárčiková, 1999).

Výsledky reformy z roku 1992:

- Príjmy poľnohospodárov vzrástli, priemerný príjem sa v roku 1994 zvýšil zhruba o 6%, vo Francúzsku to bolo 12%, čo bolo najväčšie zvýšenie za posledných desať rokov,
v tomto priemernom zvýšení je započítaný aj prepad v odboroch, ktoré dovtedy ešte neprešli reformou – víno, ovocie, zelenina,
- Komoditné trhy sa znovu stali rovnovážne, verejné sklady obilia klesli a dostali sa na normálnu úroveň 10 mil. ton na konci zberu úrody 1994/95 oproti 33 mil. ton pred reformou,
- Reformovaná SPP ukázala flexibilitu, podiel úhorov bol znížený o tri body, k čomu treba mať na zreteli zníženie zásob obilia a značný nárast európskych ale aj svetových cien (Bandlerová et al., 2003).

1.3.2 Agenda 2000

Agenda 2000 je akčný program prijatý Európskou komisiou 15. júla 1997 ako oficiálna odpoveď na požiadavky Európskej rady z decembra 1995. Predstavuje dokument týkajúci sa procesu rozšírenia, reformy spoločných politík a otázok o financovaní EÚ po 31. decembri 1999. Agenda 2000 sa zaoberá všetkými otázkami, ktorým bude musieť EÚ čeliť na začiatku

21. storočia. Jej súčasťou sú názory Európskej komisie na krajiny, ktoré požiadali o členstvo v EÚ. Agenda 2000 sa delí na tri časti:

- Prvá sa týka reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky a obsahuje tiež odporúčenia ako čeliť výzvam na rozšírenie stanovením nového rámca financovania na roky 2000-2006,
- druhá navrhuje predvstupovú stratégiu zavedením dvoch nových elementov, partnerstva pre vstup a poskytovania možnosti kandidátskym krajinám zúčastňovať sa na programoch Spoločenstva,
- tretia pozostáva zo štúdie vplyvu rozširovania EÚ na politiku EÚ.

Dokument nazvaný Agenda 2000 obsahoval technickú správu, v ktorej Európska komisia posudzuje či je krajina pripravená na členstvo. Dokument tiež obsahoval návrhy Komisie na reformy nevyhnutné na to aby mohla EÚ fungovať s viacerými členmi, najmä v oblasti štrukturálnej politiky, poľnohospodárstva a rozpočtu.

Na základe kodanských kritérií z roku 1993 Komisia v Agende 2000 odporúča, aby sa rozhovory viedli najprv s Poľskom, Maďarskom, Českou republikou, Slovinskom a Estónskom. Skôr už bolo rozhodnuté že rozhovory sa môžu začať s Cyprom. Komisia zistila že päť iných stredoeurópskych a východoeurópskych krajín ešte nesplnilo všetky kritéria, ale po určitom čase určenom na adaptáciu ich budú pravdepodobne schopný plniť (Bandlerová et al., 2003)

Ako píše Lipková (2000) ďalšou etapou reformovania nákladného poľnohospodárskeho systému bolo v roku 1999 na Summitu EÚ v Berlíne prijatie Agendy 2000, ktorá bola súčasne rozpočtom Európskej únie na roky 2000 až 2006. Jej cieľom je zvýšenie konkurenčnej schopnosti európskeho poľnohospodárstva, ktoré sa má realizovať najmä prostredníctvom znižovania garantovaných cien jednotlivých komodít. Či už ide o hovädzie mäso, mlieko alebo obilniny, poľnohospodári majú sú za nižšie garantované ceny odškodnený prostredníctvom priamych platieb, ktoré sa však vypočítavajú na základe rozlohy farmy a nie sú tak naviazané na výšku produkcie. Okrem snahy znížiť ceny poľnohospodárskej produkcie EÚ je cieľom Agendy 2000 vyhovieť subvenčným limitom Svetovej obchodnej organizácie (WTO) (Lipková, 2000).

1.3.3 Fischlerova reforma

Reforma bola prijatá na summite EÚ 26. júna 2003. Jej zásady vstúpili do platnosti v roku 2005 členské štáty mohli tento termín posunúť až do roku 2007. Reforma sa zameriavala najmä na podporu kvality oproti predošlej preferencii kvantity, a to najmä v oblasti životného prostredia, zdravia spotrebiteľov a životných podmienok zvierat a súčasne poskytovala farmárom možnosť slobodného výberu produkcie, ktorá je žiadaná na trhu.

Členské štáty si mohli za presne stanovených podmienok a obmedzení zachovať čiastočné väzby medzi produkciou a subvenciou, aby mohli eliminovať nadbytočnú produkciu, t.j. väčšina subvencií je od tohto obdobia vyplácaná nezávisle od objemu produkcie. Poskytovanie jednorázovej poľnohospodárskej platby v plnej výške a ďalších priamych platieb reforma naviazala na rešpektovanie noriem týkajúcich sa životného prostredia, potravinovej bezpečnosti, zdravia zvierat a rastlín, ako aj „welfare“ zvierat. Toto opatrenie malo za cieľ, aby sa farmári v EÚ stali viac konkurencieschopnými a trhovo orientovanými pri súčasnom zabezpečení nevyhnutnej stability príjmov. V prípade nedodržania požiadaviek krížového plnenia môžu byť priame platby proporcionálne znížené, vzhľadom na príslušné riziko alebo poškodenie.

Ministri súhlasili so zavedením mechanizmu finančnej disciplíny, ktorý zohľadňuje prísnejšie rozpočtové limity EÚ do roku 2013. Taktiež boli prijaté revízie spoločnej organizácii trhu mlieka, ryže, obilnín, tvrdej pšenice¹, sušených krmovín a orechov. Reforma mala za cieľ posilniť negociačnú pozíciu EÚ na rokovaniach WTO o liberalizácii obchodu s poľnohospodárskymi komoditami. Prijaté zmeny predstavovali najväčšiu premenu SPP od reforiem v roku 1992. Táto reforma zahrňovala horizontálnu oblasť a oblasť trhových opatrení.

Opatrenia v horizontálnej oblasti sa zameriavali na:

- zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva - jednorázová platba farmárom v EÚ nezávislá od produkcie (viacnásobné platby sa môžu v obmedzenom rozsahu zachovať, aby sa zabránilo nadbytočnej produkcii),
- cross-compliance alebo krížové plnenie, vychádza z existencie väzby medzi prijatou podporou v rámci SPP a dodržiavaním určitých štandardov na farme týkajúcich sa životného prostredia, bezpečnosti potravín, „welfare“ zvierat, atď. V praxi to znamená, že v prípade kontroly napr. z úradu životného prostredia a zistenia pochybenia, bude

toto pochybenie nahlásené aj platobnej agentúre sprostredkujúcej dotácie a okrem sankcie udelenej úradom životného prostredia budú tiež krátené dotácie, ktoré sú vyplácané platobnou agentúrou,

- posilnenie rozvoja vidieka prevedením prostriedkov z 1. piliera I SPP (z podpory cien a príjmov) do štrukturálnych podpôr (do 2. piliera SPP), vyplýva z Nariadenia Európskej komisie č. 1290/2005, že v rokoch 2007 – 2013 budú existovať 2 nové poľnohospodárske fondy – EAGF (z angl. European Agricultural Guarantee Fund - Európsky poľnohospodársky garančný fond) a EAFRD (z angl. Agricultural Fund for Rural Development - Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka), t.j. fond EAGGF ako taký zanikol. Oba tieto fondy spadajú pod Spoločnú poľnohospodársku politiku EÚ. Týmto krokom došlo k vyčleneniu problematiky rozvoja vidieka zo štrukturálnych fondov a jej implementácie do SPP,
- mechanizmus pre finančnú disciplínu, ktorý zabezpečí, že poľnohospodársky rozpočet stanovený do roku 2013 nebude prekročený,
- zriadenie siete kontrolórov pre plnenie nových pravidiel,
- zlepšenie bezpečnosti a kvality potravín, „welfare“ zvierat a poľnohospodárstva.

Trhové opatrenia sa týkali spoločných organizácií trhu. CMOs sú založené na systéme administratívnych cien a podpôr, ktoré zaručujú poľnohospodárom, že pokiaľ sa im nepodarí predáť produkciu na bežnom trhu, bude vykúpená za intervenčnú cenu stanovenú pre jednotlivé komodity, ktorá je ale nižšia ako trhová cena (Council of European Union, 2003).

1.3.4 Reforma CAP z júna 2003

26. júna 2003 prijali ministri pôdohospodárstva členských krajín EÚ zásadnú reformu CAP, ktorá do základov menila spôsob podpory poľnohospodárov. Prispôbili ju spotrebiteľom a daňovým poplatníkom. Farmári dostali väčšiu voľnosť – prispôbiť sa požiadavke trhu. Gro subvencií bude vyplácaných nezávisle na objeme produkcie. To by malo viesť farmárov k väčšej konkurencieschopnosti a orientácii na produkciu pre trh, ale zároveň im zaručiť istú úroveň príjmov. Do popredia sa dostali poľnohospodárske programy pre ekoprodukciiu, správne zaobchádzanie so zvieratami a kvalita výroby. Šlo aj o posilnenie vyjednávanej pozície EÚ vo WTO.

Hlavné zásady „novej“ CAP (CAP - Spoločná poľnohospodárska politika, 2010):

Cross Compliance / krížové plnenie - rešpektovanie štandardov na úrovni farmy, ktoré sa týkajú ochrany životného prostredia, kvality a bezpečnosti potravín, pohody zvierat a správnej poľnohospodárskej praxe (cross compliance). Reforma stanovila 18 štandardov v oblasti životného prostredia, bezpečnosti potravín, zdravia zvierat a plodín, dobrého zaobchádzania so zvieratami, ktoré musia farmári dodržiavať. Pri porušení sú možné sankcie. Členské štáty môžu zadržať 25% získaných pokút.

Poľnohospodársky poradenský systém – členské štáty musia zaviesť tento poradenský systém tak, aby ho mohli poľnohospodári využívať od roku 2007. Do roku 2010 je účasť v ňom dobrovoľná, potom sa stáva povinná.

Jednotné platby na farmu (single farm payment) – odbúranie priamych platieb sa deje štandardne od roku 2005 (najneskôr sa s ním začína od roku 2007). Farmár bude získavať jednu platbu namiesto niekoľkých. Nároky na platby možno uplatniť pokiaľ budú zodpovedať oprávnenej hektárovej výmere. Členské štáty sa môžu rozhodnúť, či budú všetky platby, ktoré nebudú viazané na produkciu, vyplácať paušálne na hektár na národnej alebo regionálnej úrovni. Členské štáty môžu rozlišovať medzi pastvinami a ornou pôdou.

Odstránenie viazania podpôr na poľnohospodársku produkciu (decoupling)

Set aside – vyňatie pôdy z produkcie bude rotačné. Od vyňatia pôdy budú oslobodené podniky, ktoré hospodária ekologicky. Na takto vyňatej pôde sa budú môcť pestovať technické plodiny.

Modulácia - sa dotýka tých fariem, ktorým sa poskytujú priame platby nad 5000 eur. Z týchto platieb pôjdu odvody pre rozvoj vidieka. Farmy s platbami do 5000 eur ročne sú od znižovania platieb stanoveným percentom oslobodené. Modulácia sa nevzťahuje na nové členské štáty dovtedy, kým ich priame platby sa nevyrovnajú tým v starých členských štátoch

Finančná disciplína - mechanizmus pre jej uplatňovanie vstupuje do platnosti v roku 2007

Rozvoj vidieka - dotýka sa nových opatrení nové štandardy, podpora kvalitnej výroby, členstva v poradných poľnohospodárskych systémoch, podpora drobných roľníkov, investície do štátnych lesov, nové opatrenie pre životnú pohodu zvierat.

Nevyhnutné reformy

Ďalšie reformy, ako je odstránenie zastaralých produkčných kvót a špecifické výnimky poskytované členským krajinám, ako aj krátenie subvencií budú v budúcich rokoch

nevyhnutné. Súvisí to aj s plánom Komisie pre "lepšiu legislatívu dosiahnutia všeobecného prijatia európskej poľnohospodárskej politiky. V tom sa zhodli čelní predstavitelia EÚ - 25, že v roku 2008 musí byť celá SPP opätovne prehodnotená.

Komisia zverejnila 18. októbra 2006 **návrh na zavedenie jednotnej Spoločnej trhovej organizácie**, pod ktorú by prešlo súčasných 21 trhových organizácií. Podľa Komisie to prinesie zefektívnenie a zjednodušenie SPP, z čoho budú najviac profitovať farmári a predajcovia agroproduktov. Jedna CMO by zjednodušila legislatívu, zaviedla v nej vyššiu transparentnosť a aj jej dostupnosť pre všetkých príjemcov.

V decembri 2006 Rada rozšírila schému podpory pre energetické plodiny na všetky členské štáty. Prémie za energetické plodiny sa zaviedli v rámci reformy SPP v roku 2003, no nové členské štáty ju zatiaľ nevyužívajú. Toto rozhodnutie poskytuje poľnohospodárom v Bulharsku, Českej republike, Estónsku, na Cypre, v Lotyšsku, Litve, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku príležitosť získať 45 eur/ha za pestovanie energetických plodín. Maximálna oblasť, pre ktorú prichádza do úvahy tento príspevok sa rozšírila z 1,5 milióna hektárov na 2 milióny hektárov. Toto rozhodnutie umožní členským štátom, aby poskytovali vnútroštátnu pomoc až do výšky 50% nákladov na zavedenie trvalých plodín na plochy, pre ktoré sa podala žiadosť o pomoc pre energetické plodiny.

V januári 2007 navrhla Komisia široko koncipovanú reformu spoločnej organizácie trhu týkajúcu sa ovocia a zeleniny, ktorá by mala tento sektor priblížiť ostatným oblastiam reformovanej spoločnej poľnohospodárskej politiky. Návrhy smerujú k zvýšeniu konkurencieschopnosti a trhovej orientácie sektoru ovocia a zeleniny, zníženiu kolísania príjmov vyplývajúceho z kríz, zvýšeniu spotreby, zlepšeniu ochrany životného prostredia a kde je to možné aj k zjednodušeniu pravidiel a zníženiu administratívnej záťaže. Reforma povzbudí pestovateľov, aby vstúpili do organizácií výrobcov, poskytne im paletu nástrojov na zvládanie krízového manažmentu, integruje sektor ovocia a zeleniny do režimu jednotnej platby a vyžiada si minimálnu úroveň investovania do opatrení na ochranu životného prostredia, vyššie príspevky EÚ na ekologickú výrobu i propagačné opatrenia a zrušenie subvencií na vývoz ovocia a zeleniny.

1.4 Financovanie SPP

Prijatie nového nariadenia Rady (ES) č. 1290/200520 prináša finančné pravidlá pre obidva piliere SPP v jednom právnom texte. Vytvára dva fondy (EPUZF a EAFRD), ktoré v čo najväčšej miere budú uplatňovať rovnaké pravidlá o napr. úlohe platobných agentúr a o procese vyrovnania účtov; takisto bude uľahčovať spracovanie prípadov nezrovnalosti. Nové pravidlá zjednodušia finančné riadenie politiky rozvoja vidieka v nasledujúcom programovacom období (Spoločná poľnohospodárska politika, 2010).

Cieľom implementačného nariadenia Komisie, ktoré v súčasnosti pripravuje, je preskupenie viac ako dvanástich samostatných nariadení, ktoré obsahujú všetky opatrenia týkajúce sa platobných agentúr, finančnej a rozpočtovej disciplíny a prenosu a archivácie dokumentov. Ak je to vhodné, môže toto nariadenie takisto obsahovať kontrolné opatrenia a opatrenia o vzájomnej pomoci členských štátov.

Momentálne je SPP financovaná Európskym poľnohospodárskym a garančným fondom. Ten bol založený v r. 1962 a od roku 1964 sa skladá z dvoch častí:

- usmerňovacia sekcia: je jeden zo štruktúrnych fondov a podporuje vidiecky vývoj a štruktúrnu reformu v poľnohospodárstve.
- záručná sekcia: intervenčné kúpy, aby sa zaručil odbyt (výklady pre organizáciu trhu).

Na základe reformy SPP sa má od roku 2007 zrealizovať financovanie SPP v novom právnom rámci. Pretvorenie rámca financovania bolo potrebné, pretože koncept financovania sa po mnohých reformách týkajúcich sa úloh, nástrojov a cieľov, stal netransparentný.

Pre nový finančný koncept sa zriadili dva fondy:

- Európsky záručný fond pre poľnohospodárstvo - priame platby a výklady pre organizáciu trhu.
- Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieku - podporuje programy na rozvoj vidieku.

Hlavnými oblasťami, v ktorých môže byť Spoločná poľnohospodárska politika revidovaná, aby prispela k vyššiemu rastu a zamestnanosti v EÚ, sú priame platby.

Jednotná platobná schéma stále umožňuje viacero výnimiek, vytvorených pre špecifické potreby v určitých regiónoch. Komisárka Boel však chce zrušiť všetky výnimky a tým znížiť administratívne bremeno. Okrem toho sa vďaka zvýšenej transparentnosti pokiaľ ide o adresátov dotácií ukázalo, že fondy na podporu farmárov EÚ nie sú vždy vynakladané

efektívnym spôsobom. Podľa údajov z nich benefitujú najmä veľké poľnohospodárske firmy, ktoré získavajú najväčšie sumy, a administratívne náklady sa zas zvyšujú kvôli nutnosti spracovať mnoho drobných platieb pre malé farmy.

V prejave v júli 2006 preto komisárka naznačila, že pri dlhodobejšej reforme SPP bude potrebné vytvoriť „vrchný a spodný limit sumy, ktorú môžu farmári získať podľa Jednotnej platobnej schémy“ (Euro info, 2010).

Podľa Blassa (2003) SPP je financovaná poľnohospodárskym garančným fondom, ktorý tvorí významnú časť rozpočtu Európskeho spoločenstva. Fond EAGGF bol ustanovený nariadením Rady európskeho spoločenstva v roku 1962 a v roku 1964 rozdelený do dvoch sekcií:

- Sekcia garančná, ktorá financuje náklady na spoločnú organizáciu spoločného trhu, napríklad na podporu exportu alebo nákup a skladovanie prebytkov produkcie.
- Sekcia riadenia, jeden zo štrukturálnych fondov, ktorý prispieva k štrukturálnym reformám v poľnohospodárstve a k rozvoju vidieka.

2 CIEĽ PRÁCE

Cieľom mojej bakalárskej práce je analyzovať jednotlivé reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky od jej vzniku až po súčasnosť a poukázať aký vplyv má Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únie na ekonomiku Slovenska, aký bol vývoj Slovenského agrárneho sektora v priebehu reformného procesu po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie, ako sa stanovujú ceny a ozrejmiť obchodovanie štátov Európskej únie s tretími krajinami.

V prehľade o súčasnom stave problematiky som poskytol prehľad názorov od jednotlivých autorov na vybrané reformy od založenia Spoločnej poľnohospodárskej politiky až po vstup Slovenskej republiky do Európskej únie. V práci sa zameriavam na poukázanie jednotlivých krokov reforiem, ako Spoločná poľnohospodárska politika podporuje poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, ako sa vyvíjalo Slovenské poľnohospodárstvo po vstupe do Európskej únie až po vybrané pravidlá všetkých štátov európskej únie. Vzhľadom na šírku problematiky sa v mojej práci zameriavam na vybrané reformy a na vývoj Slovenského poľnohospodárstva po vstupe do Európskej únie.

Tematicky je vlastná práca rozdelená do dvoch hlavných kapitol:

1. analýza a dopad reforiem Spoločnej poľnohospodárskej politiky pre Európsku úniu,
2. vývoj Slovenského poľnohospodárstva po vstupe do Európskej únie.

Pre dosiahnutie hlavných cieľov som definoval nasledujúce parciálne ciele:

- poukázať na negatívne a pozitívne aspekty jednotlivých reforiem SPP,
- analyzovať etapy vývoja Slovenského poľnohospodárstva po vstupe do EÚ,
- obchodovanie s tretími krajinami.

3 METODIKA PRÁCA A MATERIÁLY

Metodický postup vypracovania bakalárskej práce pozostáva zo stanoveného cieľa vykresliť jednotlivé reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky s akcentom na vplyv Spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únia na ekonomiku Slovenska. Pri spracovaní základnej témy som sa zameriaval na názory domácich aj zahraničných autorov, ktorý sa zaoberajú danou problematikou.

Podkladom pre vypracovanie bakalárske práce sú dostupné literárne zdroje, ktoré úzko súvisia s danou problematikou a zozbierané informácie zo štatistických zdrojov, časopisov, tlačových a výročných správ, z internetových portálov, z tlače a zákonov.

Pri vypracovaní mojej Bakalárskej práce budem postupovať podľa nasledovného metodického postupu:

- štúdium dostupných zozbieraných zdrojov k danej problematike,
- zhromažďovanie najdôležitejších poznatkov, ktoré sa stali podkladom pre vypracovanie práce,
- vytriedenie informácií a údajov, ktoré slúžili na vypracovanie prehľadu o súčasnom stave,
- následná analýza jednotlivých informácií vo vlastnej práci.

Pri spracovaní mojej bakalárskej práci som použil tieto metódy:

Metódu kompilácie som použil pri zozbieraní názorov, článkov a úvah na získanie základných poznatkov, ktoré budú slúžiť ako podklady pre moju bakalársku prácu.

Metóda syntézy údajov pre zoskupenie informácií do konkrétnych celkov.

Metódu selekcie som použil pre vytriedenie získaných poznatkov a materiálov, tak aby vytvorili ucelený celok pre danú problematiku.

Metóda analýzy na rozbor týchto ucelených celkov.

Metóda tabuľkového a grafického znázornenia pre prehľadné znázornenie stavu, vývoja jednotlivých ukazovateľov v čase.

4 VPLYV SPOLOČNEJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE NA EKONOMIKU SLOVENSKA

4.1 Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únie od histórie k súčasnosti

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) Európskej únie je jednou z najdôležitejších politík Európskej únie. Jej vznik bol iniciovaný v roku 1957 v Rímskej zmluve zakladajúcej Európske hospodárske spoločenstvo (EHS).

Pôvodné ciele Spoločnej poľnohospodárskej politiky sú sformulované v Rímskej zmluve (Pokrivčák, 2004):

- zabezpečenie výživy obyvateľstva
- dosiahnutie primeranej cenovej úrovne potravín pre obyvateľstvo
- zvýšenie produktivity poľnohospodárstva
- stabilizovanie agrárnych trhov
- zabezpečenie primeranej životnej úrovne poľnohospodárov.

Pôvodne ciele SPP reflektujú dobu, v ktorej boli sformulované. Išlo o povojnové obdobie, ktoré sa vyznačovalo nedostatkom potravín. Hlavným cieľom poľnohospodárskej politiky bolo v tomto období zabezpečiť dostatok potravín pre obyvateľstvo a dosiahnuť v Západnej Európe sebestačnosť vo výrobe potravín (Pokrivčák, 2004).

SPP začala platiť od roku 1963 na základe 4 princípov :

- jednotný trh
- preferovanie produktov EHS
- finančná solidarita
- parita a produktivita

Jednotnosť trhu znamená voľný pohyb poľnohospodárskych produktov v rámci EHS a jednotné uplatňovanie zásad spoločnej poľnohospodárskej politiky vo všetkých členských štátoch. Preferovanie produktov EHS je uprednostňovanie výrobkov pochádzajúcich z EHS

pred výrobkami z nečlenských krajín. Uskutočňuje sa to prostredníctvom colnej ochrany pri dovoze z nečlenských štátov a prostredníctvom podpory exportu z EHS do nečlenských štátov.

Finančná solidarita medzi členskými štátmi Spoločenstva sa uskutočňovala cez spoločný rozpočet EÚ. Súčasťou rozpočtu bol Európsky poľnohospodársky usmerňovací a záručný fond (EPUZF), z ktorého boli spoločne financované opatrenia súvisiace s SPP ako priame platby, vývozné náhrady, intervenčné opatrenia na regulovanie trhu s určitými poľnohospodárskymi výrobkami, opatrenia súvisiace s rozvojom regiónov, osobitné opatrenia vo veterinárnej oblasti, opatrenia na odstránenie nákaz, na ochranu rastlín a tiež na zabezpečenie informácií o spoločnej poľnohospodárskej politike. Finančná solidarita spočíva v tom, že do spoločného rozpočtu prispievajú relatívne viac krajiny s vyšším hrubým domácim produktom (HDP) na obyvateľa ako chudobnejšie krajiny (Pokrivčák, 2004).

Princíp parity a produktivity znamenal, že snahou SPP bolo, aby farmári mali rovnaké príjmy ako ostatné odvetvia ekonomiky.

Hlavným nástrojom SPP bola v prvých rokoch cenová podpora. Stanovovali sa garantované ceny pre hlavné poľnohospodárske komodity nad úrovňou svetových trhových cien. Vysoké domáce ceny viedli k vysokej domácej produkcii, stabilizácii trhov, zvyšovaniu príjmov poľnohospodárov. Na druhej strane cenová podpora bola v rozpore s dosahovaním cieľa primeraných cien pre spotrebiteľov.

Dodatočná finančná pomoc sa v rámci SPP zameriavala na reštrukturalizáciu poľnohospodárstva s cieľom rozvoja fariem, vrátane rozvoja manažmentu a technických zručností poľnohospodárov, aby sa vedeli prispôbiť meniacemu sa ekonomickému a spoločenskému prostrediu. Podpora cien a reštrukturalizácie fariem v rámci SPP bola úspešná, čo viedlo k rastúcej poľnohospodárskej produkcii. Na druhej strane dopyt po potravinách rástol pomalšie, čo viedlo k zvyšovaniu sebestačnosti EÚ. EÚ od 80-tych rokov minulého storočia začala zápasit' s prebytkami hlavných poľnohospodárskych komodít, z ktorých niektoré boli vyvážené mimo územie EÚ a iné boli dočasne preskladnené alebo dokonca likvidované s pomocou dotácií.

Prijímanie podporných a ochranných opatrení si vyžadovalo vysoké rozpočtové náklady na SPP (tabuľka 1), ktoré dosahovali v niektorých rokoch viac než 75% z celkového rozpočtu. Zároveň sa zdeformovali svetové trhy a u spotrebiteľov a daňových poplatníkov sa SPP stala nepopulárnou. Negatívny vplyv mala vysoká cenová podpora v rámci SPP aj na

životné prostredie, lebo viedla k intenzívnej produkcii a intenzívnemu používaniu chemikálii. S rastom počtu krajín v rámci EÚ sa síce zvyšovali aj výdavky EÚ na poľnohospodárstvo avšak podiel výdavkov SPP na rozpočet EÚ klesá.

Takýto vývoj spôsoboval v dôsledku existencie prebytkov problémy rozpočtu EÚ ako aj vzťahov EÚ s obchodnými partnermi. EÚ reagovala na tieto problémy úpravami SPP. Zlepšenie rozpočtovej disciplíny sa malo dosiahnuť prostredníctvom zavedenia „finančnej perspektívy“ (financial perspective), ktorá stanovuje ročný rozsah rastu jednotlivých rozpočtových položiek. V tomto kontexte sa na poľnohospodársky sektor viazala maximálna miera rastu výdavkov, ktorá nesmie prekročiť 75 percent miery rastu HDP v Európskom spoločenstve.

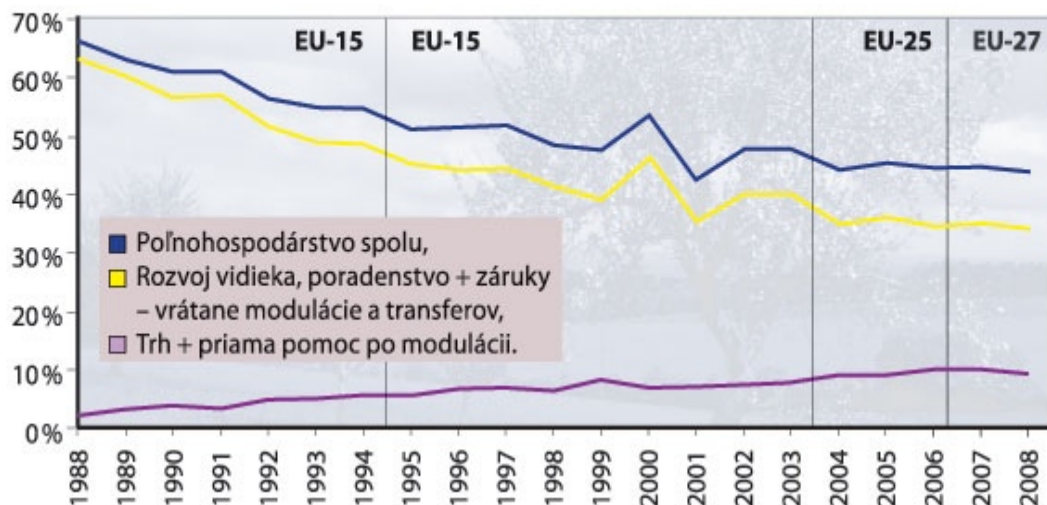
Tabuľka 1. Rozpočtové výdavky EÚ na poľnohospodárstvo

	EC 9		EC 10	EC 12		EU 15		EU 25	EU 27
	1973	1980	1985	1986	1992	1996	2002	2004	2008
Výdavky v mld. EUR	3,6	11,3	19,7	22,1	31,2	40,8	47,2	49,3	53,7
Podiel (%) na rozpočte EÚ	77	68	68	62	52	48	49	43	42

Prameň: Európska komisia

Graf č.1 Výdavky na poľnohospodárstvo z celkového rozpočtu EÚ v %

**POĽNOHOSPODÁRSTVO V PERCENTÁCH Z CELKOVÉHO ROZPOČTU EÚ
záväzky**

Zdroj: DG Agri článok CAP Lisbon Strategy, 2008

Po čiastkových revíziách SPP, prišla v roku 1992 podstatná reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky v roku 1992. Reforma bola založená na návrhu komisára pre poľnohospodárstvo Raya MacSharryho (komisárom pre poľnohospodárstvo bol v rokoch 1989 – 1995). MacSharry navrhol zmeniť logiku SPP tak, že podpora poľnohospodárov už nebude založená na podpore cien, ktorá vedie k nadprodukcii, ale priamo na podpore príjmov poľnohospodárov. Reforma teda znížila ceny v EÚ a priblížila ich tak k svetovým cenám. Pokles príjmov poľnohospodárov spôsobený poklesom cien sa kompenzoval prostredníctvom priamych platieb.

Hlavným princípom MacSharryho reformy teda bolo zaistenie príjmu poľnohospodárov bez toho, aby boli podporovaní za rast produkcie (priame platby). Aby farmári získali priame platby, museli súčasne vybrať časť pôdy z poľnohospodárskej produkcie (set-aside). Na základe reformy sa poľnohospodári vo väčšej miere sústredili na trh, museli reagovať na meniace sa priority verejnosti, zatiaľ čo dostávali príjmovú pomoc vo forme priamych platieb. MacSharryho reforma zaviedla aj tri sprievodné podporné programy (schémy). Išlo o podporu

skoršieho odchodu farmárov do dôchodku, agroenvironmentálne platby a podporu pri zalesňovaní poľnohospodárskej pôdy.

Agroenvironmentálne platby boli vyplácané farmárom, ktorí pri obrábaní pôdy splňali prísnejšie kritéria ochrany prírody ako bol štandard. Agroenvironmentálne platby kompenzovali farmárov za vyššie náklady a za ušlý zisk, v dôsledku uplatňovania prísnejších noriem hospodárenia.

Agenda 2000 pokračovala v reforme SPP s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť EÚ na domácom a svetovom trhu s poľnohospodárskymi produktmi. Ďalej znížila cenovú podporu a zvýšila podporu príjmov prostredníctvom priamych platieb.

Agenda 2000 zaviedla integrovanú politiku rozvoja vidieka v rámci tzv. 2. piliera SPP. Jednotná regulácia podpory rozvoja vidieka obsahuje sprievodné opatrenia MacSharryho reformy: podporu znevýhodnených oblastí, podporu reštrukturalizácie poľnohospodárstva a podporu rozvoja vidieka.

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že financovanie SPP nie je jednoduché. Poľnohospodári sú podporovaní v rámci SPP z dvoch pilierov.

- Pilier 1 pokrýva priame platby (jednotná platba na farmu – z anglického prekladu Single Payment Scheme (SPS) a jednotná platba na plochu – Single Area Payment Scheme (SAPS)) a spoločnú organizáciu trhov.
- Pilier 2 zabezpečuje zdroje poľnohospodárom prostredníctvom Programu rozvoja vidieka.

Oba piliere sú financované zo zdrojov EK a sú dopĺňané rôznym povinným alebo dobrovoľným financovaním z národných rozpočtov jednotlivých členských krajín (napr. doplnkové priame platby, štátna pomoc, spolufinancovanie opatrení rozvoja vidieka, atď.)

Rada ministrov poľnohospodárstva Európskej únie prijala 26. júna 2003 v Luxemburgu zásady reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorej cieľom je vytvárať stabilnejší rámec pre európske poľnohospodárstvo. Táto reforma sa nazýva Fischlerova reforma (podľa komisára pre poľnohospodárstvo Franza Fischlera 1995 – 2004) alebo Strednodobá reforma SPP (Midterm Review of the CAP).

Vo Fischlerovej reforme SPP ide o pokračovanie MacSharryho reformy a Agendy 2000, a preto sa ďalej zvyšuje význam príjmovej podpory vo forme priamych platieb na úkor cenovej podpory. Priame platby sa vyplácajú ako jednotná platba na farmu (SPS), ktorá je nezávislá od súčasnej alebo budúcej produkcie. Jednotná platba na farmu je vypočítaná súčtom všetkých podpôr vyplatených poľnohospodárovi v referenčnom období (priemer platieb v rokoch 2000, 2001 a 2002). Každá krajina si vypočítala SPS samostatne s tým, že pre každý členský štát nemôže byť súčet všetkých platieb vyšší ako vnútroštátny strop stanovený EK. Príloha 1 uvádza národné stropy pre SPS pre jednotlivé krajiny EÚ. Členské štáty môžu znížiť priame platby o maximálne 3 percentá, ktoré vložia do tzv. národnej rezervy. Národná rezerva je lineárne percentuálne krátenie národného stropu a vytvára sa na pridelenie platobných nárokov novým farmárom alebo v mimoriadnej situácii (napr. zohľadnenie referenčných historických čiastok – kúpa, nájom, zvýšenie produkčných kapacít). Prideluje sa podľa objektívnych kritérií, pri zabezpečení rovnakého prístupu ku všetkým farmárom a pri vyvarovaní sa deformáciám konkurenčného prostredia a trhu.

Poskytovanie jednotnej platby na farmu aj iných priamych podpôr je podmienené rešpektovaním 19-tich skupín noriem v oblasti životného prostredia, potravinovej bezpečnosti, zdravia zvierat a rastlín - tzv. krížové plnenie noriem (Cross Compliance).

Okrem toho musia členské štáty zabezpečiť, aby poľnohospodárska pôda bola udržiavaná v dobrom stave z hľadiska poľnohospodárskych postupov a ochrany životného prostredia. Minimálne požiadavky sú koncipované na úrovni členského štátu, pri zohľadnení špecifických charakteristík príslušných oblastí, vrátane pôdnych a klimatických podmienok, existujúcich systémov hospodárenia, využitia pôdy, rotácie plodín, metód hospodárenia a štruktúry fariem.

V prípade nerešpektovania požiadaviek krížového plnenia noriem je štandardná výška sankcií (redukcia priamych platieb) 3%. V odôvodnených prípadoch môže byť znížená na 1% (dokonca za určitých osobitných podmienok aj 0%) alebo zvýšená na 5%. V závislosti od opakovania, extrému a úmyslu porušenia môže byť sankcia navýšená až do výšky 100%. Vo výnimočných prípadoch je možné vylúčenie poľnohospodárskeho subjektu zo systému podpôr na jeden alebo viac kalendárnych rokov.

Tabuľka č.2 Výška sankcie v závislosti od opakovania porušovania krížového plnenia:

1. rok	1%	3%	5%
2. rok	3%	9%	15% (upozornenie)
3. rok	9%	15% (27%) (upozornenie)	45% (úmysel)
4. rok	15% (27%) (upozornenie)	81% (úmysel)	
5. rok	81% (úmysel)		

Zdroj: Pôdohospodárska platobná agentúra

Novými prvkami v SPP je degresivita a modulácia, ktoré slúžia na dosiahnutie lepšej rovnováhy medzi podporou poľnohospodárstva a rozvojom vidieka. Degresivita je postupné znižovanie priamych platieb pre veľké farmy (priame platby nad 5000 EUR). Veľké farmy majú v roku 2005 ročnú jednotnú platbu na farmu nižšiu o 3 %, v roku 2006 o 4 % a v rokoch 2007 až 2012 o 5 %. Do roku 2013 sa degresivita netýka nových členských krajín ani najvzdialenejších teritórií EÚ t.j. nevzťahuje sa na štáty, ktoré ešte nedosiahli úroveň 100% priamych platieb financovaných z rozpočtu ES. Ušetrené prostriedky budú prevedené do fondu na rozvoj vidieka, čomu sa hovorí modulácia, pričom až 80% prostriedkov určených na rozvoj vidieka môže zostať v členskej krajine, kde boli prostriedky ušetrené.

S cieľom pomôcť farmárom pri riadení fariem, hospodárení s pôdou a pri krížovom plnení noriem, Európska komisia poverila členské štáty vytvoriť systém poľnohospodárskeho poradenstva. Služby poskytované týmto poradenským systémom musia pokryť minimálne zákonné požiadavky hospodárenia (z angl. prekladu Statutory Management Requirements) a dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky (z angl. Good Agricultural and Environmental Conditions – GAEC) stanovené v legislatíve o krížovej zhode. Avšak poradenstvo môže ísť aj nad rámec týchto minimálnych požiadaviek. Systém poradenstva je pre členské štáty od 1. januára 2007 povinný. Zapojenie farmárov do poradenského systému je dobrovoľné. Členské štáty musia dať v poradenstve prioritu farmárom, ktorí dosiahnu viac ako 15 000 EUR priamych platieb ročne.

Vzhľadom na komplikovanú administratívu a kontrolu priamych platieb, každý členský štát musí mať zriadený a funkčný integrovaný administratívny a kontrolný systém (IACS), ktorý obsahuje:

- elektronickú databázu
- identifikačný systém poľnohospodárskych parciel
- systém identifikácie a registrácie platobných nárokov
- aplikácie na vyplácanie pomoci
- integrovaný kontrolný systém
- jednotný systém zálohovania údajov o každom farmárovi, ktorý podá žiadosť o podporu

IACS je nevyhnutným nástrojom na administratívu vyplácania jednotlivých platieb poľnohospodárom ako aj na monitorovanie a kontrolu týchto platieb.

Poľnohospodári žiadajú priame platby v termíne od 1.-15.5. bežného roku. Priame platby sa po kontrole žiadostí vyplácajú poľnohospodárom medzi 1. decembrom bežného roku a 30. júnom nasledujúceho roku. Dodatočné platby je možné vyplácať najneskôr do 30. septembra nasledujúceho roku. Platby poľnohospodárom musí vyplatiť členský štát z vlastného štátneho rozpočtu a následne Európska komisia tieto platby preplatí danému členskému štátu.

4.2 Vývoj slovenského agrárneho sektora v priebehu reformného procesu po vstupe SR do Európskej únie

Vývoj slovenského poľnohospodárstva po roku 1989 zaznamenal dve rozhodujúce etapy a to etapa reformného procesu, ktorá vyústila do predvstupového obdobia vstupu do EÚ a druhá rozhodujúca etapa nastala a je charakteristická pre obdobie vstupu SR do EÚ od 1.5.2004. Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie zaznamenal pre naše agrárne odvetvie zásadné zmeny. Začala platiť Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) EÚ, charakteristická jednotným trhom, t.j. voľným pohybom tovaru, ale aj finančnou solidaritou, v ktorej má nezastupiteľné miesto podporná politika. Základnou podmienkou rešpektovania zásad SPP bolo vytvorenie nových inštitúcií a to Pôdohospodárskej platobnej agentúry (PPA), ktorá bola zriadená zákonom č. 473/2003 Z.z. o Pôdohospodárskej platobnej agentúre, o podpore podnikania v pôdohospodárstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V súlade s týmto zákonom dňa 1. decembra 2003 vznikla táto agentúra ako rozpočtová organizácia Ministerstva pôdohospodárstva SR. Zmluva o pristúpení umožnila novým členským štátom

možnosť dočasne zaviesť na svojom území iný systém vyplácania podpôr v agropodnikaní v porovnaní so spôsobom platným v bývalých členských krajinách EÚ-15.

4.2.1 Jednotná platba na plochu (SAPS)

Zmluva o pristúpení k EÚ umožnila novým členským štátom dočasne zaviesť nový, jednoduchší systém vyplácania podpôr v poľnohospodárstve ako bol v tom čase v starých členských krajinách (tzv. úplný IACS systém). Ide o systém jednotnej platby na plochu (SAPS). Uplatňovaním SAPS sa nové členské štáty prispôbia novému systému SPS jednoduchšie, ako keby k nemu prechádzali cez systém priamych platieb, ktorý platil po Agende 2000. Slovenská republika môže SAPS využívať do konca roku 2013. Platba SAPS sa určí v jednotnej výške na hektár poľnohospodárskej pôdy ako podiel celej sumy určenej na priame platby pre celý štát a výmery poľnohospodárskej pôdy udržiavanej v dobrom poľnohospodárskom stave zaradenej do systému LPIS (systém identifikácie pôdnych dielov).

Platba SAPS sa poskytne na poľnohospodársku pôdu (orná pôda, trvalé kultúry, záhradky, trvalý trávny porast) o výmere najmenej 1 hektár, ktorá je udržiavaná v súlade s dobrými poľnohospodárskymi a environmentálnymi podmienkami (GAEC - príloha k nariadeniu vlády 81/2007). Systém GAEC bol vytvorený špeciálne pre nové členské krajiny a postupne sa preniesol na všetky krajiny EÚ. Do roku 2007 sa museli dodržiavať aj pravidlá Správnej farmárskej praxe ale od roku 2007 ich nahradil práve komplexnejší GAEC. Neplnenie podmienok GAEC podobne ako neplnenie krížového plnenia noriem sankcionuje poľnohospodárov v závislosti od rozsahu (na akej veľkej výmere sa porušili pravidlá), extrémnosti (napr. ako veľmi je pôda zaburinená) a opakovateľnosti (či sa priestupok opakuje každý rok). V určitých prípadoch je možné platby úplne zastaviť.

Priame platby sa v nových členských štátoch zavádzajú postupne a plná úroveň platná v starých členských štátoch sa dosiahne v roku 2013. V roku 2004 dosiahli farmári 25% z úrovne priamych platieb v starých členských štátoch, v roku 2005 30%, v roku 2006 35% a v roku 2007 40% úrovne starých členských štátov EÚ. Od roku 2007 sa platby z EÚ zvyšujú ročne o 10 percentuálnych bodov, teda v roku 2008 dostali slovenskí poľnohospodári 50% platieb starých členských štátov EÚ, v roku 2009 je to 60% až po rok 2013, kedy to predstavuje 100%.

Nové členské štáty majú však možnosť poskytovať farmárom doplnkové národné priame platby (Complementary National Direct Payments - CNDP) zo štátneho rozpočtu, dosahujúci 30% úrovne EÚ. To znamená, že farmári mohli v roku 2004 dostať až 55% z úplnej úrovne podpory EÚ, 60% v roku 2005, atď. Národné doplatky klesajú na 20% v roku 2011 a 10% v roku 2012, keď príspevok EÚ dosiahne 80%, resp. 90%. Žiadna z nových členských krajín nemôže prekročiť 100%-nú hranicu úplnej podpory EÚ kombináciou priamych platieb z EÚ a národného doplatku – tzv. národný strop priamych platieb. S národnými doplatkami však môžu farmári v nových členských štátoch EÚ dosiahnuť úroveň priamych platieb starých členských štátov už v roku 2010. Jednotná platba na hektár poľnohospodárskej pôdy (SAPS) na Slovensku pre rok 2008 bola vo výške 2928,06 Sk/ha (96,64 EUR/ha). Výška platieb je v každej krajine rozdielna v závislosti od referenčnej úrody v referenčnom období (vyššia úroda znamená vyššiu platbu), od veľkosti poľnohospodárskej plochy a od súčtu všetkých platieb pre krajinu (čím väčší balík prostriedkov tým vyššia platba na farmu alebo plochu).

Tabuľka č.4 Harmonogram podporných platieb v nových členských krajinách (% úrovne EÚ):

Rok	Príspevok EÚ	Maximálny národný doplatok	Celková maximálna platba
2004	25	30	55
2005	30	30	60
2006	35	30	65
2007	40	30	70
2008	50	30	80
2009	60	30	90
2010	70	30	100
2011	80	20	100
2012	90	10	100
2013	100	0	100

Ako uvádza Schwarcz (2007), platba v rámci SAPS sa určuje v jednotnej výške ako podiel finančnej alokácie na priame platby a výmery poľnohospodárskej pôdy udržiavanej v dobrom poľnohospodárskom stave bez povinnosti produkcie. Poskytuje sa na plochu poľnohospodársky využívanej pôdy vedenú v evidencii pôdnych blokov a dielov pôdnych blokov o výmere najmenej 1 hektár, pričom táto výmera môže predstavovať viaceré súvislé

diely pôdneho bloku jednej o výmere najmenej 0,3 hektára využívanú jedným žiadateľom udržiavanú v súlade s dobrými poľnohospodárskymi a environmentálnymi podmienkami Slovenskí prvovýrobcovia hospodária v rozdielnych výrobných podmienkach, ktoré v rôznom rozsahu limitujú aj ich podnikateľské možnosti a výrobné zameranie. Základom diferenciacie agropodnikov, podľa výrobných podmienok (hospodáriace v lepších a horších prírodných podmienkach), je uplatnenie triediaceho kritéria podnikov na agrosubyekty hospodáriace v znevýhodnených podmienkach (Less favoured areas – znevýhodnené oblasti – LFA) a na agrosubyekty hospodáriace v produkčných oblastiach.

Podľa úspešnosti slovenského poľnohospodárstva je možné definovať a zdôrazniť obdobie 1990-1993, kde sa realizovala fáza reštrikcie, po roku 1994 nastúpila fáza rastu, na to v období rokov 1997 resp. v roku 1998 začala fáza útlmu (stagnácie), ktorá trvala s malými tendenčnými výkyvmi až do roku 2004. V danom roku po vstupe do EÚ sa dosiahol najvyšší výsledok hospodárenia od roku 1990. Rok 2005 bol pre prvovýrobcov rokom vkladov t.j. fázou rozvoja a je charakteristický zásadnou politikou rozvoja vidieka, kedy bol schválený Plán rozvoja vidieka, ktorý bol oponovaný za účasti 43 mimovládnych organizácií a združení z toho jediná poľnohospodársky orientovaná inštitúcia bola Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora. Rok 2006 bol pre slovenské poľnohospodárstvo rokom priemerným a napriek tomu vykázalo zisk. Bez podporných prostriedkov by bolo agropodnikanie vysoko stratové.

4.2.2 Štátna pomoc

Slovenská republika podporuje poľnohospodárstvo, potravinárstvo a lesné hospodárstvo tiež formou štátnej pomoci (tzv. národná podpora), ktorá sa realizuje prostredníctvom nariadenia vlády SR č 369/2007 o niektorých podporných opatreniach v pôdohospodárstve. V rámci výnosu sa odvetvia rezortu podporujú nad rámec SPP z národných zdrojov formou dotácií a schémy de minimis, pričom je nevyhnutné dodržať európske právne normy. Pomoc je zameraná pre poľnohospodárov (napr. účasť na výstavách, vedenie plemennej knihy, kontrola úžitkovosti, spaľovne, odstraňovanie živočíšnych odpadov, na zvýšenie kvality jatočného mäsa, na včelstvá a na úhradu straty spôsobenej prírodnými udalosťami na zvieratách alebo plodinách), pre spracovateľov poľnohospodárskych výrobkov

(najmä zvyšovanie kvality výrobkov), lesné hospodárstvo (pestovanie a ochrana lesa, rozvoj rekreačných funkcií lesa), rybné hospodárstvo (chov rýb, zachovanie a ochrana genetických zdrojov, úhrada zdôvodnenej straty) a služby (prevencia chorôb zvierat a rýb).

Ak si ktorákoľvek krajina uplatňuje štátnu pomoc, Európska komisia o nej musí byť informovaná. Podľa toho, na základe ktorej právnej európskej normy sa uplatňuje, štátnu pomoc Európska komisia buď schvaľuje alebo jej stačí notifikácia (informácia) o danej štátnej pomoci.

Do štátnej pomoci patrí aj pomoc de minimis. Je to minimálna pomoc pre malých a stredných podnikateľov v pôdohospodárstve, kde výška pomoci nesmie prekročiť 7 500 EUR na jedného poľnohospodára resp. 200 000 EUR na jedného spracovateľa poľnohospodárskych produktov v priebehu troch za sebou idúcich rokov. Postupy v schéme de minimis na pridelovanie podpory sú zjednodušené oproti klasickým formám štátnej pomoci.

Tabuľka č.4 Prehľad o poskytnutých finančných prostriedkoch na jednotlivé podporné schémy na Slovensku okrem piliera pre rozvoj vidieka a Spoločnej organizácie trhov (SOT): (v tis. Sk)

Forma pomoci	2004	2005	2006	2007	2008
Jednotná platba na plochu (SAPS)	3 180 185	3 641 199	4 245 451	4 672 911	5 408 113
Plodiny na ornej pôde (POP)	1 750 052	2 564 350	2 069 141	1 919 408	1 684 606
Tabak a chmeľ	74 718	85 822	91 383	67 147	104 448
Dojčiace kravy, ovce, kozy	245 022	241 753	227 614		
Podpora VDJ				1 655 716	1 757 605
Znevýhodnené oblasti (LFA)	2 862 741	3 004 985	2 874 090	3 110 796	nie je k dispozícii
Dotácie pred vstupom do EÚ	1 935 017*	-	-	-	-
Spolu priama pomoc	10 047 735	9 452 287	9 188 682	8 315 182	8 954 772**
Štátna pomoc	186 672	304 495	493 912	179 650	174 614
Pomoc spolu (bez PRV a SOT)	10 234 407	9 756 782	9 682 594	8 494 832	9 129 386**

Zdroj: výročné správy PPA (okrem roku 2007 a 2008 – zdroj PPA)

* V roku 2004 sa vyplácali dotácie z národných zdrojov na začiatku roka t.j. ešte pred vstupom SR do EÚ

** Za rok 2008 je suma spolu bez LFA

4.2.3 Program rozvoja vidieka 2007-2013

Vláda SR uznesením č. 497/2006 schválila Národný strategický plán rozvoja vidieka (PRV) pre obdobie 2007 – 2013, ktorý predstavuje východiskový dokument pre možnosť čerpania finančných prostriedkov z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV). Slovenská republika týmto dokumentom kontinuálne prepojuje politiku rozvoja vidieka od spomínaného programu SAPARD v období 2002-2004, cez Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004-2006 až po súčasný Program rozvoja vidieka SR na roky 2007-2013.

V Programe rozvoja vidieka 2007-2013 je v stanovenom sedemročnom období alokovaných 2,5 mld. EUR, z toho 2 mld. EUR prúdi z EPFRV a zvyšok zo slovenského štátneho rozpočtu.

Národný strategický plán rozvoja vidieka do roku 2013 stanovuje globálny cieľ, ktorý rámcovo definuje oblasť záujmu z pohľadu poľnohospodárskeho, potravinárskeho a lesného sektora s dôrazom na ekonomickú diverzifikáciu činností.

Prioritami stratégie rozvoja vidieka je konkurencieschopnosť poľnohospodárskeho, potravinárskeho a lesného sektora, ochrana a zlepšenie kvality životného prostredia, zlepšenie kvality života na vidieku, ako aj zlepšenia riadenia vo vidieckych krajinách. Priority a ciele rozvoja vidieka sú v súlade so Strategickými usmerneniami Spoločenstva pre rozvoj vidieka, Stratégiou rozvoja konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 (Lisabonskou stratégiou) a Stratégiou trvalo udržateľného rozvoja (Göteborskou stratégiou).

Politika rozvoja vidieka sa v tomto období zameriava na agropotravinárske hospodárstvo, životné prostredie a vidiecke prostredie vrátane miestneho obyvateľstva.

Strategický rámec rozvoja vidieka do roku 2013 stanovuje ako globálny cieľ multifunkčné poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesníctvo a udržateľný rozvoj vidieka. V rámci neho sú definované 4 základné osi podpory pre rozvoj vidieka:

Os I je zameraná na zlepšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, lesníctva a posilnenie podnikania v týchto odboroch. Prioritnými oblasťami sú modernizácia poľnohospodárskych podnikov a podpora odborného vzdelávania, osvetové a informačné činnosti a poradenstvo. Nadväzuje na SOP PaRV a SAPARD. Alokácia na túto os je 835 mil. EUR s podielom 32,6% z celkového objemu finančných prostriedkov.

Cieľom osi II je zlepšovanie životného prostredia a krajiny podporou hospodárenia s pôdou v záujme udržateľného rozvoja vidieka. Podpora bude zameraná napr. na biologickú rozmanitosť rastlinných a živočíšnych druhov, ochranu vody, podporu využitia obnoviteľných zdrojov energie, podporu ekologického poľnohospodárstva, podporu znevýhodnených oblastí a iné. Na tieto činnosti je vyčlenených 1 242 mil. EUR s podielom 48,46% na celej finančnej alokácii.

Hlavným cieľom osi III je zlepšovanie kvality života vo vidieckych oblastiach podporou rozmanitosti hospodárskych činností na vidieku smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam, ako sú napríklad: turistické služby spojené s pobytom na poľnohospodárskych farmách. Hlavný dôraz sa bude klásť na tvorbu nových pracovných príležitostí, zlepšovanie občianskej vybavenosti a služieb pre obyvateľov s cieľom zabrániť ďalšiemu vysídľovaniu vidieckych oblastí. Politika rozvoja vidieka alokuje 178 mil. EUR na rozvoj tzv. vidieckych obcí. Rozvoj obcí bude financovaný z priority Renovácia a rozvoj obcí, ktorej cieľ je zlepšiť základné služby a rozvoj investícií, a tým zabezpečiť vyššiu atraktivitu vidieckych oblastí. V spomínanej prioritě sú oprávnené nasledovné aktivity:

- príprava programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí;
- rekonštrukcia a modernizácia vodovodov a kanalizácie;
- zriaďovanie, rekonštrukcia a modernizácia remeselných dvorov podporujúcich oživenie tradičných remesiel, produkcie tradičných vidieckych produktov a zamestnanosti;
- rekonštrukcia a modernizácia miestnych ciest, lávok, mostov;
- rekonštrukcia a modernizácia chodníkov, verejného osvetlenia, rekreačných zón, verejných priestranstiev a parkov;

- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia cyklotrás, náučných chodníkov, detských a športových ihrísk, tržníc, amfiteátrov, autobusových zastávok a pod.;
- rekonštrukcia a modernizácia stavieb a objektov historického, kultúrneho a spoločenského významu vrátane ich okolia (okrem stavieb a budov evidovaných na MK SR v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok a lokalít UNESCO).

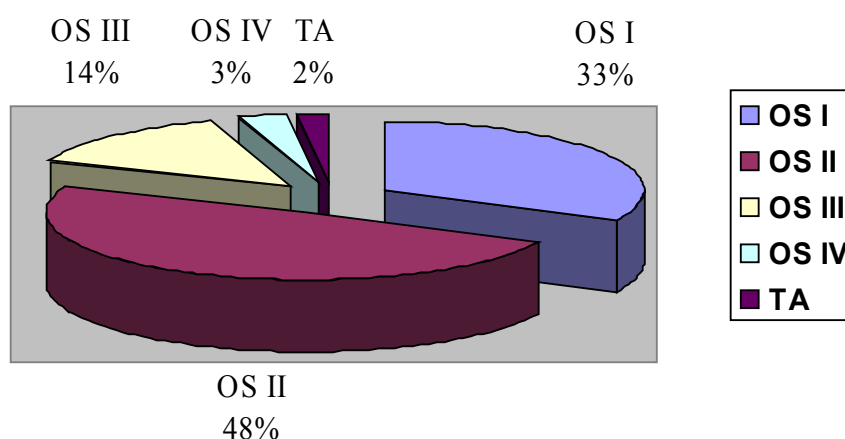
Maximálna výška podpory z celkových oprávnených nákladov v cieľi Konvergencia (cela SR okrem BSK) je 100%, z ktorých 75% financuje európsky a 25% slovenský rozpočet.

Výška alokácie na túto os tvorí 13,97 %, čo predstavuje 358 mil. EUR.

OS IV umožní ďaleko väčšie zapojenie vidieckych mikroregiónov vďaka metóde založenej na princípe európskej iniciatívy LEADER, t.j. partnerstvo a spolupráca miestnej samosprávy s podnikateľským sektorom a neziskovými organizáciami. Pre os IV je vyčlenených 74 mil. EUR, čo predstavuje 2,89 % celkovej alokácie verejných zdrojov.

Finančnú alokáciu dopĺňa technická pomoc v sume 52 mil. EUR (2,04%).

Graf 3: Finančné alokácie PRV 2007-2013 na jednotlivé osi

Pomoc z Programu rozvoja vidieka na roky 2007 – 2013 je poskytovaná na celom území Slovenskej republiky vrátane Bratislavského kraja, ktorý má odlišné percento spolufinancovania ako oblasti Konvergenčného cieľa.

Riadiacim orgánom a implementačnou agentúrou je tak ako pri predchádzajúcom období Ministerstvo pôdohospodárstva SR a Pôdohospodárska platobná agentúra. Orgánom auditu u PRV je tak ako pri štrukturálnych fondoch a kohéznom fonde Ministerstvo financií SR.

4.3 Pravidlá EÚ v stanovení cien

V rámci spoločnej organizácie trhov sa stanovujú ceny pre poľnohospodárske komodity platné pre celú EÚ. Pre každý marketingový rok Rada EÚ stanovuje kvalifikovanou väčšinou na základe návrhu Komisie a po získaní názoru Európskeho parlamentu tri ceny:

- indikatívnu,
- prahovú,
- intervenčnú.

Indikatívna cena je umelou cenou, ktorú inštitúcie EÚ považujú za vhodnú pre uskutočňovanie kúpno-predajných transakcií. Takáto cena by mala prevládať na trhu. Indikatívna cena nie je trhovou cenou, ktorá vzniká interakciou kupujúcich a predávajúcich.

Intervenčná cena je garantovaná cena, pri ktorej intervenčné orgány v jednotlivých členských štátoch nakupujú a uskladňujú poľnohospodársku produkciu. Podporuje sa hlavne súkromné skladovanie prostredníctvom dotácii na skladovanie súkromným výrobcom. Skladovaná produkcia môže byť denaturizovaná, použitá na humanitárne účely, alebo predaná Európskou komisiou. Predaj sa uskutočňuje prostredníctvom tendrov na vopred určené použitie.

Prahová cena je minimálna cena, za ktorú importované komodity môžu byť predávané na trhu EÚ. Prahová cena je vyššia ako intervenčná cena, lebo EÚ preferuje domácich výrobcov na úkor výrobcov z nečlenských štátov.

Na kontrolu produkcie (nadprodukcie) sa používajú v rámci SOT najmä kvóty, ktoré sú kvantitatívnym obmedzením produkcie na úrovni farmárov. Kvóty sa používajú na cukor a mlieko. Za prekročenie kvóty sa platia pokuty. Kvóty sú pridelené jednotlivým členským štátom. Kvóty SR sa stanovili pri predvstupových rokovaníach s EK. Biely cukor v kvóte

A sa stanovil na úrovni 190 tis. ton a v kvóte B 45 tis. ton. Izoglukóza má kvótu A 50 tis. ton (v sušine) a kvóte B izoglukózy 10 tis. ton. Kvóta sa postupom času môže meniť a v súčasnosti je kvóta na cukor 145 tis. ton

Európska únia taktiež poskytuje výrobcovi finančnú motiváciu organizovať sa do organizácií výrobcov. Cieľom týchto organizácií je zvýšiť produktivitu vo výrobe a v marketingu a zlepšiť ochranu životného prostredia. Pri takýchto programoch sa organizácia zaväzuje platiť do recyklačného fondu alebo investovať do zelených technologických investícií priateľských pre životné prostredie.

4.3.1 Export a import s tretími krajinami

V rámci obchodu s tretími krajinami sa dovoz reguluje prostredníctvom dovozných povolení, jednotných ciel, dovozných kvót a ochranných opatrení. Vývoz sa reguluje prostredníctvom vývozných náhrad a vývozných povolení. Dovozné povolenia vydávajú členské štáty po zaplatení zábezpeky. Po dovezení produkcie do EÚ a splnení všetkých podmienok sa zábezpeka dovozcovi vráti. Dovoz do EÚ je riadený jednotným colným systémom. Na reguláciu dovozu sa využívajú clá, dovozné kvóty alebo colné kvóty. Na základe výsledkov rokovaní WTO a na základe multilaterálnych alebo bilaterálnych dohôd sa používajú voči niektorým krajinám, alebo pre vybrané komodity preferenčné clá.

Bezpečnostné opatrenia umožňujú EÚ obmedziť dovoz aj vývoz, ak by mohlo dôjsť k vážnemu narušeniu fungovania domáceho trhu. Všeobecné pravidlá pre bezpečnostné opatrenia stanovuje väčšinou Rada ministrov EÚ na návrh Komisie po obdržaní názoru od Európskeho parlamentu. Implementáciu bezpečnostných opatrení má na starosti Komisia, ktorá koná z vlastnej iniciatívy alebo na požiadanie členským štátom EÚ.

Európska komisia platí vývozné náhrady (exportné dotácie) exportérom, aby ich kompenzovala za predaj produkcie EÚ na svetových trhoch, kde sú nižšie ceny ako na trhu EÚ.

Európska únia má právo zakázať dovoz produkcie do EÚ bez ciel, ak dôjde k jej spracovaniu v krajine EÚ a následne k reexportu späť na svetové trhy. Podobne môže EÚ zakázať vývoz produkcie do nečlenských štátov za účelom spracovania a následného dovozu do EÚ bez ciel.

ZÁVER

Predmetom bakalárskej práce vŕola Spoločná poľnohospodárska politika EÚ, jej historický vývoj a analýza ako aj vplyv SPP na poľnohospodárstvo SR. Spoločná poľnohospodárska politika je jednou z najstarších politík celej Európskej únie. Bola založená Rímskou zmluvou v roku 1957 a je v platnosti od roku 1962. Spoločná poľnohospodárska politika je jednou zo základných politík Európskych spoločenstiev od roku 1958. Spoločná poľnohospodárska politika patŕi medzi najdôležitejšie spoločné a harmonizačné politiky Európskej únie. Je jedna zo základných, ale aj najkomplikovanejších a najnákladovejších programov v EÚ. Po druhej svetovej vojne neboli štáty schopné zabezpečiť vlastnú poľnohospodársku produkciu a bolo nutné nastaviť účinný mechanizmus pre kontrolu a zabezpečenia dodávky potravín. K tomu mala primárne slúžiť aj poľnohospodárska politika v rámci Spoločenstva. Cieľom vytvorenia jednotného spoločného trhu bolo zabezpečenie dostatočného množstva potravín pre všetky členské krajiny. Reformy v poľnohospodárstve je jedna z najkontroverznejších a najdiskutovanejších oblastí európskej politiky. Ani jeden z doterajších pokusov o reformu nebol dostatočne razantný.

Prvé reformné kroky boli naštartované v polovici 80. rokov 20. storočia. V tomto období sa zaviedli dva hlavné nástroje, a to tzv. produkčné kvóty a záručné prahy. Nasledovala ucelená reforma poľnohospodárskej politiky prebiehala v prvej polovici deväťdesiatych rokov, známa i ako MacSharryho reforma (z roku 1992). Pokusy o zvrátenie nepriaznivého stavu vo výrobe v 80. rokoch nevedli k odstráneniu nadprodukcie a považovali sa za nedostatočné. Túto reformu charakterizovali dve hlavné skutočnosti. Stanovenie nízkych cien strategických poľnohospodárskych produktov a následná kompenzácia dopadov zníženia cien na príjmy poľnohospodárov pomocou mechanizmu priamych platieb. Reforma sa okrem iného začala zaoberať ekologickými aspektmi a snahami zabrániť vysídľovanie vidieckych oblastí.

Ďalšia rozsiahla reforma pod názvom „Agenda 2000“ z roku 1999 nasmerovala politiku k vytvoreniu udržateľného stavu poľnohospodárstva so zameraním na ekonomický rozvoj vidieka.

V roku 2003 bola vyhodnotená „Agenda 2000“ a navrhnutá jej ďalšia revízia. Agenda 2000 sa zaoberá všetkými otázkami, ktorým bude musieť EÚ čeliť na začiatku 21. storočia. Okrem

snahy znížiť ceny poľnohospodárskej produkcie EÚ je cieľom Agendy 2000 vyhovieť subvenčným limitom Svetovej obchodnej organizácie (WTO).

Nová reforma rozpracováva detailnejšie základy MacSharryho reformy a zvykne byť označovaná Fischlerovou reformou, podľa vtedajšieho európskeho komisára Hanza Fischlera. Reforma bola prijatá na summite EÚ 26. júna 2003. Jej zásady vstúpili do platnosti v roku 2005 členské štáty mohli tento termín posunúť až do roku 2007. Reforma sa zameriavala najmä na podporu kvality oproti predošlej preferencii kvantity, a to najmä v oblasti životného prostredia, zdravia spotrebiteľov a životných podmienok zvierat a súčasne poskytovala farmárom možnosť slobodného výberu produkcie, ktorá je žiadaná na trhu.

Vývoj slovenského poľnohospodárstva po roku 1989 zaznamenal dve rozhodujúce etapy a to etapa reformného procesu, ktorá vyústila do predvstupového obdobia vstupu do EÚ a druhá rozhodujúca etapa nastala a je charakteristická pre obdobie vstupu SR do EÚ od 1.5.2004. Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie zaznamenal pre naše agrárne odvetvie zásadné zmeny.

Začala platiť Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) EÚ, charakteristická jednotným trhom, t.j. voľným pohybom tovaru, ale aj finančnou solidaritou, v ktorej má nezastupiteľné miesto podporná politika. Pre Slovensko bolo potrebné vytvoriť podmienky pre uplatnenie základných nariadení inštitúcií EÚ a zaradiť do nášho právneho poriadku smernice inštitúcií EÚ súvisiace s organizáciou trhu pre jednotlivé poľnohospodárske výrobky v rámci SPP.

Vláda SR schválila Národný strategický plán rozvoja vidieka (PRV) pre obdobie 2007 – 2013, ktorý predstavuje východiskový dokument pre možnosť čerpania finančných prostriedkov z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV). Slovenská republika týmto dokumentom kontinuálne prepojuje politiku rozvoja vidieka od spomínaného programu SAPARD.

POUŽITÁ LITERATÚRA

AHNER, D. 2003. Agriculture and agricultural policy in the European Union. In: *Agricultural economics*, roč. 49, 2003, č. 2, s. 62-66.

BACO, Peter. 2007. *Integračné a globalizačné tendencie v poľnohospodársko-potravinárskom komplexe Slovenskej republiky* : dizertačná práca. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2007. 156 s.

BANDLEROVÁ, Anna – LAZÍKOVÁ, Jarmila. 2009. Zhody a rozdiely v užívaní poľnohospodárskej pôdy vo vybraných krajinách EÚ In *Regióny - vidiek - životné prostredie 2009* : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, Nitra, 4.-5. jún 2009. [CD]. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2009, s. 16-26. ISBN 978-80-552-0259-4.

BANDLEROVÁ, Anna et al. 2003. *Agrárna politika* : Modul 5. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2003. 120 s. ISBN 80-8069-205-X.

BIELIK, Peter et al. 1995. *Agrárna ekonomika*. Nitra : Vysoká škola poľnohospodárska, 1995. 241 s. ISBN 80-7137-239-0.

BIELIK, Peter et al. 1999. *Ekonomika poľnohospodárstva a európska integrácia*. 2. preprac. vyd. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita ; Praha : Česká zemědělská univerzita, 1999. 262 s. ISBN 80-7137-616-7.

BLASS, Gejza. 2002. Problémy integrácie agropotravinárskeho sektora do EÚ z hľadiska agrárnej politiky. In *Ekonomika poľnohospodárstva*, roč. 2, 2002, č. 1.

CAP - Spoločná poľnohospodárska politika. 2010. EurActiv [online]. 2010. [cit. 10-02-10]. Dostupné na <http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/cap---teda-spolocna-polnohospodarska-politika>.

CAP Reform – Presidency Compromise. 2003. [online]. Brussels : Council of European Union, 2003. [cit. 18-10-09]. Dostupné na: < http://www.food-net.eu/Doc/Presse/EU/CAP/presidency_compromise_en.pdf>.

GAISBACHER, Jozef. 2006. Legislatíva z pohľadu zásadných reforiem Spoločnej poľnohospodárskej politiky. In *K otázkam poľnohospodárskej politiky EÚ : medzinárodná vedecká konferencia : zborník príspevkov*, Račkova dolina, 4.-5. mája 2006. [CD]. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2006, s. 9-13. ISBN 80-8069-688-8.

LIPKOVÁ, Ľudmila. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : SPRINT, 2000. 238 s. ISBN 80-88848-54-7.

MARIŠOVÁ, Eleonóra. 2009. Regionálna diferenciácia podpôr v poľnohospodárstve SR. In *Regióny - vidiek - životné prostredie 2009 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*, Nitra, 4.-5. jún 2009. [CD]. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2009, s. 143-148. ISBN 978-80-552-0259-4.

MLYNÁRČIKOVÁ, V. *Spoločná poľnohospodárska politika a Slovensko*, CEP, 1999, s.1.

OBEDOVÁ, M. 2009. Hlavné zmeny SPP po Fischlerovej reforme. In *Mezinárodní Baťova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky*. [CD]. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009, nestr.

POKRIVČÁK, J. 2004. *Ekonomika Spoločnej poľnohospodárskej politiky v EÚ : habilitačná práca*. Nitra: SPU, 2004. 154 s.

SCHWARCZ, Pavol. 2007. Priame platby ako nástroj SPP. In *Podnikanie na poľnohospodárskej pôde vo väzbe na rozvoj vidieka : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*, Račkova dolina, 26.-27. apríla 2007. [CD]. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2007, s. 191-194. ISBN 978-80-8069-872-0.

SOLÍKOVÁ, Helena. *Návrh stratégie zmien slovenskej agrárnej politiky v období pred vstupom Slovenska do EÚ*. Bratislava : VÚ ekonom. poľnohosp. a potravinárstva, 2001. 49 s. ISBN 80-8058-210-6.

Spoločná poľnohospodárska politika. 2010. Euro Info [online]. 2010. [cit. 10-02-10]. Dostupné na <<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=120>>.

Spoločná poľnohospodárska politika. 2010. Euroskaunia [online]. 2010. [cit. 10-02-10]. Dostupné na <http://www.europskaunia.sk/spolocna_polnohospodarska>.